

การจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานดับเพลิงและกู้ภัยบางแค

Fire Prevention and Suppression Management in Bang Khae

Fire and Rescue Station Area

นิยม สิงห์ศก

Niyom Singsok

นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ

Master of Public Administration student, College of Innovation Management

E-mail: Niyom.sin@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (1) เพื่ออธิบายสถานการณ์การจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานดับเพลิงและกู้ภัยบางแค (2) เพื่อระบุปัญหาการจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานดับเพลิงและกู้ภัยบางแค (3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานดับเพลิงและกู้ภัยบางแค ดำเนินการวิจัยโดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภายในสถานดับเพลิงและกู้ภัยบางแค อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ประธานชุมชน โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการสังเกตการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์แบบแก่นสาระ (Thematic Analysis) ผลการวิจัยประกอบด้วย (1) การจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานดับเพลิงและกู้ภัยบางแคดำเนินการภายใต้หลักการได้นั้นนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร “9 ด้าน 9 ดี” มุ่งสู่ความปลอดภัยของมหานคร (2) ปัญหาสำคัญ ได้แก่ การขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการป้องกันอัคคีภัย เช่น การอบรมให้ความรู้ การซ้อมแผนเผชิญเหตุ และการจัดทำแผนชุมชน และ (3) แนวทางการจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานดับเพลิงและกู้ภัยบางแคควรมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงบูรณาการ โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันเชิงรุกและการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานภาครัฐ

คำสำคัญ: การป้องกันอัคคีภัย ดับเพลิงบางแค การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดการในภาวะฉุกเฉิน นโยบายความปลอดภัยเมือง

Abstract

This research aimed to (1) describe the situation of fire prevention and suppression management in the Bang Khae Fire and Rescue Station area, (2) identify problems in fire prevention and suppression management in the Bang Khae Fire and Rescue Station area, and (3) propose guidelines for fire prevention and suppression management in the Bang Khae Fire and Rescue Station area. Data was collected from 10 key informants, including Bang Khae Fire and Rescue Station staff, civil defense volunteers, and community leaders, using qualitative research methods, including semi-structured interviews and observation. Data was analyzed using thematic analysis. The research results included: (1) the principles under which fire prevention and suppression management in the Bang Khae Fire and Rescue Station area is

implemented, based on the Bangkok Governor's "9 Aspects, 9 Good" policy aimed at metropolitan safety; (2) key problems, including a lack of cooperation and participation from the public and communities in fire prevention activities such as training, emergency response drills, and community planning; and (3) guidelines for fire prevention and suppression management in the Bang Khae Fire and Rescue Station area should focus on integrated development. Emphasis is placed on proactive prevention and community empowerment, coupled with capacity building for government agencies.

Keywords: Fire prevention, , Bang Khae Fire Station, Public participation, Emergency Management, Urban Safety Policy

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของชุมชนเมือง (Urbanization) อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศ ความแออัดของที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นตามความต้องการของประชากรนำมาซึ่งความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัยที่มีความซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "เหตุอัคคีภัย" ซึ่งถือเป็นสาธารณภัยลำดับต้นๆ ที่สร้างความสูญเสียอย่างมหาศาลต่อทั้งชีวิต ทรัพย์สิน และสภาพแวดล้อม (สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร, 2567) จากข้อมูลสถิติอุบัติเหตุในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2563–2567 พบแนวโน้มการเกิดเหตุเพลิงไหม้อาคารและไฟฟ้าลัดวงจรในอัตราที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงความเปราะบางของระบบการป้องกันภัยในระดับพื้นที่

กรุงเทพมหานคร ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลรักษาความปลอดภัยและบรรเทาสาธารณภัยให้แก่ประชาชน โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกรอบของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564–2570 ซึ่งมุ่งเน้นการจัดการความเสี่ยงแบบบูรณาการผ่านกลไกความร่วมมือของทุกภาคส่วน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2564) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังคงพบข้อจำกัดหลายประการในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่

สถานียดับเพลิงและกู้ภัยบางแค รับผิดชอบดูแลความปลอดภัยในเขตบางแคและเขตภาษีเจริญครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางถึง 62.29 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่หลากหลาย ทั้งอาคารสูงสมัยใหม่และชุมชนแออัดดั้งเดิม ปัญหาสำคัญที่เผชิญอยู่คือความไม่สมดุล (Imbalance) ระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งในด้านจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน วัสดุอุปกรณ์ และสมรรถนะของยานพาหนะดับเพลิง กับภาระงานที่ทวีความรุนแรงขึ้นตามความหนาแน่นของประชากร ผสมกับอุปสรรคด้านการจราจรที่ติดขัดและสภาพถนนที่คับแคบในแหล่งชุมชน ซึ่งเป็นตัวแปรวิกฤตที่ลดประสิทธิภาพในการเข้าถึงจุดเกิดเหตุภายในระยะเวลาทอง (Golden Period)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยของสถานียดับเพลิงและกู้ภัยบางแค โดยครอบคลุมกระบวนการจัดการภัยทั้ง 3 ระยะ คือ 1) ระยะก่อนเกิดภัย (Pre-disaster) เน้นการเตรียมความพร้อมและป้องกัน 2) ระยะขณะเกิดภัย (During-disaster) เน้นการเผชิญเหตุและการระงับภัยอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ระยะหลังเกิดภัย (Post-disaster) เน้นการฟื้นฟูและเยียวยาเพื่อวิเคราะห์จุดอ่อนและข้อจำกัดในการดำเนินงาน ผลการศึกษารั้งนี้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่

เป็นรูปธรรมในการจัดสรรทรัพยากรและพัฒนาระบบการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายสถานการณ์การจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแค
2. เพื่อระบุปัญหาการจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแค
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแค

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงและภาวะฉุกเฉิน

การจัดการอัคคีภัยที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยแนวทางการจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวม (Holistic Approach) ในลักษณะวงรอบต่อเนื่อง (Closed Loop) ซึ่งประกอบด้วย 4 ระยะสำคัญ ได้แก่ การป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation) การเตรียมความพร้อม (Preparedness) การเผชิญเหตุ (Response) และการบรรเทาทุกข์รวมถึงการฟื้นฟู (Relief and Recovery) นอกจากนี้ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) ยังเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบเพื่อรับมือกับเหตุการณ์ทุกรูปแบบ โดยมีระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command) เป็นกลไกหลักในการใช้อำนาจหน้าที่สั่งการให้เกิดเอกภาพในการปฏิบัติงาน

แนวคิดด้านวิศวกรรมและความปลอดภัยในอาคาร

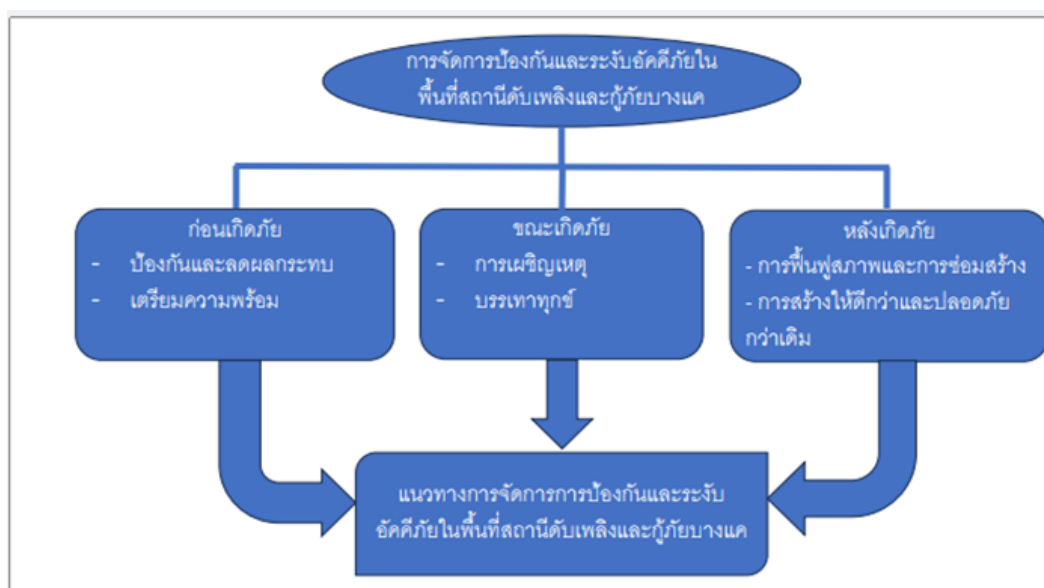
งานวิจัยและมาตรฐานสากลเน้นย้ำว่าระบบป้องกันอัคคีภัยที่ดีต้องเริ่มตั้งแต่การออกแบบเชิงวิศวกรรม (Leon, 1962) โดยพิจารณาโครงสร้างอาคารและวัสดุเชื้อเพลิงให้เป็นไปตามกฎหมาย (Ehrlich, 1972) ซึ่งกระบวนการบริหารแผนงานต้องครอบคลุมทั้งก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ (Pacific Coast Building Officials' Conference, 1940) ในมิติด้านความปลอดภัยสาธารณะ การออกแบบต้องให้ความสำคัญกับการปกป้องชีวิตมากกว่าทรัพย์สิน โดยเน้นเส้นทางหนีไฟและอุปกรณ์ช่วยชีวิตที่ต้องได้รับการบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ (เกชา ชีระโกเมน, 2545)

ปัจจัยและกระบวนการทางเทคนิคในการระงับอัคคีภัย

ความเข้าใจใน "สามเหลี่ยมของไฟ" (Fire Triangle) ซึ่งประกอบด้วย เชื้อเพลิง ความร้อน และออกซิเจน รวมถึง "ปฏิกิริยาลูกโซ่" (Chain Reaction) เป็นพื้นฐานสำคัญในการระงับเหตุ โดยประสิทธิภาพของการจัดการขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้สารดับเพลิงให้เหมาะสมกับประเภทของไฟ (Class A, B, C, D, K) นอกจากนี้ ระยะเวลา 4 นาทีแรกถือเป็นช่วง "ไฟไหม้ขั้นต้น" ที่สำคัญที่สุดในการระงับเหตุก่อนที่อุณหภูมิจะสูงเกินกว่า 400 องศาเซลเซียสและลุกลามอย่างรวดเร็ว

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแคโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการในภาวะฉุกเฉิน แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2564-2570 1) ก่อนเกิดภัยได้แก่ ป้องกันและลดผลกระทบ และเตรียมความพร้อม 2) ขณะเกิดภัยได้แก่ เผชิญเหตุ การบรรเทาทุกข์ 3) หลังเกิดภัยได้แก่ การฟื้นฟูสภาพและการซ่อมสร้าง การสร้างให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "การจัดการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานดับเพลิงและกู้ภัยบางแค" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการจัดการป้องกันและระงับอัคคีภัย โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน รวมจำนวน 10 คน ประกอบด้วย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

กลุ่มที่ 1 บุคลากรภายในสถานดับเพลิงและกู้ภัยบางแค ประกอบด้วย

- 1.1 หัวหน้าสถานดับเพลิงและกู้ภัยบางแค หรือ อาวุโส จำนวน 1 ท่าน
- 1.2 หัวหน้าชุดปฏิบัติการ จำนวน 4 ชุดปฏิบัติการ

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ อปพร. ประกอบด้วย

- 2.1 เจ้าหน้าที่ อปพร. พื้นที่เขตบางแค
- 2.2 เจ้าหน้าที่ อปพร. พื้นที่เขตภาษีเจริญ

กลุ่มที่ 3 ประธานชุมชน ประกอบด้วย เป็นผู้ประสานงานภายในชุมชน

- 3.1 ประธานชุมชนหลังวัดคูหาสวรรค์
- 3.2 ประธานชุมชนหมู่บ้านชัยมงคล
- 3.3 ประธานชุมชนเลิศสุขสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา ครอบคลุมเนื้อหา 4 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไป (2) สถานการณ์เครือข่าย (3) ปัญหาเครือข่าย และ (4) แนวทางการพัฒนาเครือข่าย นอกจากนี้ ยังใช้เครื่องมือเสริมคือ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อเก็บข้อมูล

สภาพแวดล้อมและพฤติกรรมตามธรรมชาติของกลุ่มโดยที่ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นบุคคลภายนอก และ การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จากงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่น่าเชื่อถือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 10 คน โดยมีการนัดหมายล่วงหน้า ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึก ร่วมกับการลงพื้นที่สังเกตการณ์ และการรวบรวมเอกสารปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแค

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบแก่นสาระ (Thematic Analysis) ของ Braun and Clarke ปี 2006 คือวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการระบุ วิเคราะห์ และสร้างรูปแบบ (หรือ "แก่นสาระ") ในชุดข้อมูล โดยมี 6 ขั้นตอนหลักคือ การทำความเข้าใจข้อมูล (getting to know the data), การสร้างโค้ดตั้งต้น (generating initial codes), การค้นหาแก่นสาระ (searching for themes), การทบทวนแก่นสาระ (reviewing themes), การกำหนดและตั้งชื่อแก่นสาระ (defining and naming themes), และการเขียนรายงาน (producing the report)

1. ทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Getting to know the data) อ่านและทบทวนข้อมูลซ้ำๆ เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง
2. สร้างโค้ดตั้งต้น (Generating initial codes) ระบุลักษณะเด่นของข้อมูลที่น่าสนใจในแต่ละส่วน
3. ค้นหาแก่นสาระ (Searching for themes) จัดกลุ่มโค้ดที่คล้ายคลึงกันเข้าเป็นกลุ่มแก่นสาระที่เป็นไปได้
4. ทบทวนแก่นสาระ (Reviewing themes) ตรวจสอบความถูกต้องและสอดคล้องกันของแก่นสาระแต่ละกลุ่ม โดยพิจารณาว่าครอบคลุมข้อมูลทั้งหมดหรือไม่ และแก่นสาระมีความซ้ำซ้อนกันหรือไม่
5. กำหนดและตั้งชื่อแก่นสาระ (Defining and naming themes) กำหนดลักษณะเฉพาะของแก่นสาระแต่ละอันให้ชัดเจน และตั้งชื่อที่สื่อถึงความหมายได้ดี
6. เขียนรายงาน (Producing the report) นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรายงาน โดยอธิบายแก่นสาระที่ค้นพบพร้อมยกตัวอย่างจากข้อมูลเพื่อสนับสนุน

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแค ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

การวิจัยเรื่อง การจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแค มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแค ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแคมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบภายใต้กรอบนโยบายของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร “9 ด้าน 9 ดี” ที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นสำคัญ ประกอบกับการยึดหลักการจัดการสาธารณภัยแบบครบวงจร ได้แก่ การดำเนินงานก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติอย่างเป็นองค์รวม

นอกจากนี้ การดำเนินงานยังอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจน ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2564–2570 ส่งผลให้บทบาท หน้าที่ และโครงสร้างการบังคับบัญชามีความชัดเจน โดยมีการนำระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System: ICS) มาใช้เป็นกลไกหลักในการควบคุม สั่งการ และประสานงานเมื่อเกิดอัคคีภัย ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่เมืองที่มีความซับซ้อน

ในด้านทรัพยากร พบว่าสถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแห่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และกำลังพลจากกรุงเทพมหานครและรัฐบาลในระดับที่เพียงพอ ทำให้สามารถปฏิบัติงานด้านการป้องกันและระงับอัคคีภัยได้อย่างต่อเนื่องและครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม ความพร้อมดังกล่าวยังต้องพึ่งพาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่เพื่อให้การจัดการเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. ปัญหาการจัดการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแห่ง

แม้ว่าการจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแห่งจะมีโครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ผลการวิจัยพบว่ายังคงมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะในระยะก่อนเกิดภัย ซึ่งเป็นระยะที่มีความสำคัญต่อการลดความเสี่ยงและความสูญเสียจากอัคคีภัย

ปัญหาสำคัญที่พบ คือ การขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการป้องกันอัคคีภัย เช่น การอบรมให้ความรู้ การซ้อมแผนเผชิญเหตุ และการจัดทำแผนชุมชน ประชาชนจำนวนหนึ่งยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันภัยล่วงหน้า เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา อาชีพ หรือมองว่าเป็นภาระเพิ่มเติม ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการป้องกันเชิงรุกไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง

นอกเหนือจากข้อจำกัดด้านเวลาและอาชีพแล้ว เมื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกพบว่าสาเหตุที่ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมอาจเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น คือ ทศนคติแบบเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป ประชาชนมักมีความเชื่อลึกลับว่าเหตุร้ายจะไม่เกิดขึ้นกับตนเอง หรือมองว่าอัคคีภัยเป็นเรื่องไกลตัว ทำให้การเตรียมความพร้อมถูกมองว่าเป็นเรื่องสิ้นเปลืองแรงงานและเวลา รวมถึงความซับซ้อนของเนื้อหาการฝึกอบรม รูปแบบการให้ความรู้ อาจเน้นวิชาการหรือความเป็นทางการมากเกินไป จนทำให้ประชาชนรู้สึกว่ายากต่อการทำความเข้าใจหรือนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ ยังพบข้อจำกัดด้านการประสานงานกับสถานประกอบการหรือพื้นที่เอกชนบางแห่งที่ไม่ให้ความร่วมมือในการฝึกอบรมหรือเตรียมความพร้อมด้านอัคคีภัย รวมถึงข้อจำกัดด้านลักษณะทางกายภาพของชุมชนเมือง เช่น ความแออัดและเส้นทางคมนาคมที่คับแคบ ซึ่งส่งผลต่อความรวดเร็วในการเข้าถึงพื้นที่และการระงับเหตุ

3. แนวทางการจัดการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแห่ง

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า แนวทางการจัดการการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแห่งควรมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงบูรณาการ โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันเชิงรุกและการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานภาครัฐ การนำข้อมูลความเสี่ยงจากการสำรวจพื้นที่ การจัดทำฐานข้อมูลชุมชน และการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) มาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจ จะช่วยเพิ่มความแม่นยำและความรวดเร็วในการจัดการอัคคีภัย นอกจากนี้ การใช้ระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) อย่างต่อเนื่องและเป็นมาตรฐานเดียวกันทุกหน่วยงาน จะช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มเอกภาพในการปฏิบัติงานเมื่อเกิดเหตุ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยทำให้ถึงแนวทางในการพัฒนาการจัดการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแคผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นและเสนอแนะบางประการเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแค ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรส่งเสริมให้กรุงเทพมหานครกำหนดนโยบายที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการป้องกันอัคคีภัยอย่างจริงจัง เช่น การบูรณาการกิจกรรมป้องกันอัคคีภัยเข้ากับโครงการพัฒนาชุมชน
2. ควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรสำหรับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลความเสี่ยงด้านอัคคีภัยในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางแคควรพัฒนารูปแบบการอบรมและการสื่อสารความรู้ด้านอัคคีภัยให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเมือง เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น 1) การพัฒนารูปแบบการอบรมและการสื่อสารเชิงรุกผ่าน Social Media โดยการสร้างเนื้อหาขนาดสั้น (Micro-learning) ผลิตรายการสั้นในรูปแบบ TikTok หรือ Reels เพื่อสอนทักษะการดับเพลิงเบื้องต้น 2) การใช้ Influencer ในชุมชน โดยเชิญคนรุ่นใหม่หรือผู้นำทางความคิดในพื้นที่บางแคมาร่วมกิจกรรมซ้อมแผน เพื่อสร้างกระแสและความน่าสนใจในสื่อสังคมออนไลน์
2. ควรเสริมสร้างเครือข่ายอาสาสมัครด้านการป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนให้มีบทบาทมากขึ้นในการเป็นกลไกสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ
3. ควรจัดให้มีการซ้อมแผนเผชิญเหตุร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มความพร้อมและลดความสูญเสียเมื่อเกิดเหตุจริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของประชาชนต่อการป้องกันและระงับอัคคีภัย
2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการอัคคีภัยในบริบทที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2564). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564–2570*. กระทรวงมหาดไทย.
- เกชา ธีระโกเมน. (2545). *การออกแบบระบบป้องกันอัคคีภัย*. สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (วสท.).
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550. (2550, 28 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 52 ก. หน้า 1-21.
- สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร. (2567). *รายงานสถิติอุบัติเหตุในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประจำปี 2563-2567*. กรุงเทพมหานคร.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Ehrlich, R. V. (1972). *Fire safety in building design*. National Fire Protection Association.

Pacific Coast Building Officials' Conference. (1940). *Uniform building code*. University of California at Berkley.

Leon, J. (1962). *Principles of fire protection*. McGraw-Hill.